

Minnesanteckningar från LSS-rådets sammanträde i september

Datum: 2025-09-22

Tid: 9:30-12:30

Lokal: KF-salen, Stadshusgatan 2

Ordförande: Tobias Smedberg

Handläggande tjänsteperson: Isabel Anheller

Närvarande

Tobias Smedberg ordförande (förtroendevald Vänsterpartiet), Catarina Bernet vice ordförande (FUB Uppsala Knivsta), Magnus Åberg ordinarie ledamot (RBU Uppsala), Michael Jestin ombudsman (Funktionsrätt), Pia Ek ordinarie ledamot (FUB Uppsala Knivsta), Jonas Wik ordinarie ledamot (Autism Uppsala län), Annie Mattsson ordinarie ledamot (Autism Uppsala län), Birgitta Anér ersättare (Autism Uppsala län), Magnus Lindén ersättare (FUB Uppsala Knivsta).

Inbjudna

Liselotte Engqvist avdelningschef Arbete och bostad, Magdalena Nyman avdelningschef Hälso- och sjukvårdsavdelningen, Lena Thalén avdelningschef Myndighet.

Mötespunkter

21 Paragraf 21 Öppnande av möte

Tobias Smedberg, ny ordförande öppnar mötet. Tobias berättar att han till vardags är kommunalråd. Fyllnadsval av ytterligare politiker till rådet sker i eftermiddag. Tobias är ödmjuk inför hur rådets möten fungerat hittills och är öppen för synpunkter. Rådet presenterar sig.

22 Paragraf 22 Val av justerare, tid och plats för justering

Pia Ek utses till justerare för september månads sammanträde. Justering sker digitalt onsdag den 6 oktober.

23 Paragraf 23 Fastställande av föredragningslista samt föregående minnesanteckningar

Föredragningslistan fastställs. Föregående sammanträdes minnesanteckningar läggs till handlingarna. Birgitta påpekar att många punkter behöver följas upp och att det behövs ett system för det. Tobias föreslår att detta diskuteras vid rådets kommande arbetsutskott och tas upp vid nästa sammanträde.

24 Paragraf 24 Hur säkerställer förvaltningen kvalitet utifrån händelser i vård- och omsorgsförvaltningen

Magdalena Nyman och Liselotte Engqvist

Bilaga 1.

Magdalena Nyman inleder med att beskriva situationen inom äldreomsorgen i Uppsala kommun. Hon betonar att det finns gemensamma grundvärderingar, men att majoriteten av medarbetarna inom äldreomsorgen är födda utomlands, vilket kan skapa kulturella utmaningar på arbetsplatsen. Hon lyfter fram att det varit mycket medial uppmärksamhet kring brister i avvikelshantering och en tystnadskultur. Redan vintern 2024 kom signaler om problem, vilket ledde till handledning och avtalsuppföljning. Detta resulterade i en handlingsplan och ett nära samarbete med verksamheterna.

Under våren 2025 förvärrades situationen ytterligare. Förvaltningen reagerade och MAS samt MAR genomförde en bred kartläggning som låg till grund för en Lex Maria-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Det rörde sig inte om en enskild händelse, utan ett samlat behov av en djupgående analys. Kartläggningen visade på en osund arbetskultur, bristande ledarskap och samarbete, brister i språkkompetens, arbetsrätt och praxis. Förvaltningen arbetar nu aktivt med att skapa psykologisk trygghet, där både medarbetare och chefer vågar lyfta fel och brister. En översyn av personalen har gjorts, uppföljningen har stärkts och kontrollfasen är inledd. Kompetensutveckling sker genom utbildning och handledning, och flera anställningar har avslutats. Fokus ligger på att säkerställa rätt kompetens, stärka förutsättningar för nära ledarskap samt förbättra språkkunskaper och demenskompetens. HR-stödet har också förstärkts.

Liselotte berättar att det på LSS-sidan finns liknande utmaningar. Verksamheterna är ofta små men fler under en och samma chef, vilket gör det svårt att samla all personal samtidigt. Kompetensen varierar och den geografiska spridningen försvårar samordning. Förvaltningen har granskat avvikelssystemet för att se vilka verksamheter som har många eller få avvikelser, och hur dessa följs upp. Personalomsättningens nivåer analyseras, då både hög och låg omsättning kan påverka kulturen negativt. Brukar- och medarbetarenkäter visar låg svarsfrekvens och trivsel, vilket kräver djupare analys. Språkutmaningar är särskilt stora inom LSS, där medarbetare ibland har svårt att förstå och förmedla brukarnas behov.

För att förbättra brukarinflytandet har beslut fattats om en fördjupad enkät. Alla chefer ska träffa varje brukare minst en gång per år och ställa fem frågor. Detta gäller särskilt gruppboendestäder inom LSS. Förvaltningen arbetar också med att motverka välfärdsbrott, såsom stölder och arbetstider som inte respekteras. Ett pilotprojekt har inletts där brukare vid inflyttning får ett hälsosamtal för att kartlägga behov, förmågor och önskemål. Syftet är att skapa en gemensam bild av brukarens utveckling och mående, och att stärka samarbetet mellan sjukvård och omsorgspersonal. Det finns även förslag om att använda individuell plan mer aktivt.

Pia lyfter frågan om synpunktshantering, vilken ofta drivs av föreningar. Hon undrade hur mycket av detta som når politiken. Liselotte svarar att avvikelser och synpunkter nu är sammanslagna i ett system, och kan leda till Lex Sarah och/eller Lex Maria som alltid ska tas upp i arbetsutskott (AU). Magdalena förtydligar att det räcker att en utredning om Lex Sarah och/eller Lex Maria har påbörjats för att ärendet ska lyftas till AU. MAS och MAR analyserar trender och jämför med andra kommuner för att identifiera mönster.

Annie påpekar att det är svårt för personer med funktionsnedsättning att lämna synpunkter, bland annat på grund av rädsla, blanketternas utformning och oro för att bli utsatt. Liselotte betonar vikten av att prata om makt och att myndigheten ska följa upp varje brukare årligen. Bildstöd används för att underlätta kommunikationen. Magdalena underströk att nolltolerans måste råda arbetsrättsligt, och att både medarbetare och chefer har ansvar att lyfta problem i arbetsgruppen.

Jonas lyfter vikten av att förstå det asymmetriska maktförhållandet mellan brukare och personal. Kompetens krävs för att möta brukaren med respekt och förståelse. Magnus beskrev hur osund lojalitet inom organisationen kan hindra Lex Sarah-anmälningar. Det är viktigt att bygga strukturer där medarbetare kan tala fritt utan att chefer känner sig utsatta. Birgitta ifrågasätter brukarrevisioner som sker internt – värdet av dessa skulle öka med mer extern insyn. Michael tar upp att allvarliga avvikelser nu alltid ska till AU, och att delegation enligt Hälso- och sjukvårdslagen kräver kompetens – hur vanligt är det att detta brister?

Svar ges om att delegation ibland drags in för hela grupper på grund av brister. Vid större synpunkter sker direkt kommunikation mellan direktör och LSS-råd. Vad betyder detta?

Låg personalomsättning kan både vara positivt och negativt – det kan skapa egen kultur, men insyn finns via avdelning Hälso- och sjukvård, anhöriga och uppföljning. Brukarråden har förbättrats, och husmöten är viktiga. Lex Sarah-utredningar görs nu av två chefer samt en medarbetare från kvalitetsenheten. Självvärdering används som grund för kvalitetsutveckling. Efter senaste årets händelser har rapporteringen förbättrats och allvarliga anmälningar till IVO hanteras enligt nya rutiner. Metodiken från Brukarrevisionsbyrån ses som intressant att utveckla vidare.

25 Paragraf 25 Ledsagning och kontaktperson för personer som bor på särskilt boende

Lena Thalén

Lena berättar att det finns cirka 700 personer i kommunen som berörs. Bedömningar görs alltid individuellt för att säkerställa att behoven tillgodoses.

Birgitta ifrågasätter användningen av begreppet "social isolering" som kommunerna ofta hänvisar till. Hon påpekar att det inte finns definierat i LSS. Lagen säger att individen ska ha rätt till ett eget liv och att särskilt boende kan kompletteras med särskild service. Hon menar att begreppet är påhittat av kommunerna och används frekvent trots att det saknar juridisk grund.

Annie hänvisar till LSS och betonar att personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att leva som andra – inte bara med dem de råkar bo tillsammans med.

Magnus L lyfter att personer med funktionsnedsättning ofta upplever ensamhet, och att det handlar om subjektiv, kvalitativ ensamhet. Det viktiga är att relationer är självvalda och ömsesidiga. Han betonar att domar från förvaltningsrätt och Högsta domstolen fungerar som prejudikat och bör ses som miniminivåer – det finns inget som hindrar kommunerna från att vara mer generösa.

Magnus Å framför att många föräldrar till barn och ungdomar med funktionsnedsättning oroar sig för övergången till vuxenlivet när barnet får plats på boende. Stödet från föräldrarna försvinner, vilket gör att många unga blir kvar hemma.

Lena svarar att allt fler bedöms inte få sina behov tillgodosedda enligt §9.9 i LSS. Domstolsbeslut blir viktiga för att skapa likvärdighet och praxis, särskilt inom led-sagarservice. Hon understryker att biståndshandläggare lägger mycket tid på bedömningar och konsulterar jurister.

Pia kommenterar att det råder rättsosäkerhet vid ansökan om insatser. Hon hänvisar till rapporten från Ge makten vidare som belyser detta. Det finns även domar där ansökningar fått bifall. JO har granskat handläggningen och antalet klagomål har ökat med 100 % nyligen. Hon undrar om kommunen har tagit del av detta.

Jonas påpekar att handläggare ofta hänvisar till andra kommuners beslut istället för att tydligt säga att insatserna är en rättighet.

Lena betonar vikten av att kommunen förhåller sig till rättspraxis för att säkerställa rättssäkerheten.

Tobias tar upp den ökade juridifieringen inom LSS. Det är svårt att påverka inom enskilda kommuner. Han menar att det är nödvändigt att ta till sig principen om att kunna leva som andra. När rättighetslagstiftningen prövas i domstol måste lagstiftaren säkerställa att den fungerar. Om lagstiftaren vill att kommunerna ska agera enligt lagen, måste även finansieringsprincipen beaktas. Vi har också en ny Socialtjänstlag. Använder vi oss av våra öppna insatser som komplement till biståndsbedömda insatser? Han föreslår att detta tas upp som en särskild programpunkt på något av rådets kommande sammanträden och att Caroline Blomberg Ohlström, avdelningschef för förvaltningens nya avdelning Öppna insatser, bjuds in.

26 Paragraf 26 Personer som är berättigade enl. LSS men som får SoL-beslut i stället

Lena Thalén

Bilaga 2.

Lena beskriver utredningsprocessen gällande personer som enligt LSS är berättigade till insatser, men som i stället får beslut enligt socialtjänstlagen (SoL).

Michael lyfter språkbruket inom LSS och hur beslut prövas. Vid diskussioner granskar förvaltningsdomstolen om det är korrekt att avslå en LSS-ansökan. Frågan ställdes: Finns det något bättre alternativ, särskilt om personen tillhör LSS personkrets?

Det konstateras att allt fler kommuner är involverade i domstolsprocesser kring LSS-beslut.

Pia ställer frågan om vad som händer med personer som får avslag – följs de upp? Lena svarade att myndigheten har en dialog för att hitta alternativa lösningar och att det finns en särskild enhet för stöd och kontroll som hanterar dessa ärenden.

Catharina påpekar att insatser enligt SoL kan innebära kostnader för individen, medan LSS-insatser är kostnadsfria. Detta kan leda till att vissa inte har råd att ta emot stöd via SoL.

Tobias framför att beslut enligt SoL inte utgår från rättighetslagstiftning, vilket riskerar att urholka LSS intentioner. En diskussion följde om detta.

Jonas understryker att kompetensen hos beslutsfattare är avgörande – även för att korrekt hantera ärenden där ansökningar avslås.

Tobias lyfter att även LSS-målgruppen bör omfattas av det så kallade "äldrelyftet", och att detta bör breddas till ett generellt kompetenslyft inom området.

27 Paragraf 27 Funktionsrätt informerar

Pia Ek, Michael Jestin

Bilaga 3, 4.

Pia informerar om *Ge makten vidare*, där deltagarna träffas inför LSS-rådets möten. Fokus ligger på att upptäcka och förstå missförhållanden inom boende och daglig verksamhet (DV). De lyfte att det ofta är svårt för personer med funktionsnedsättning att själva identifiera när de är utsatta för missförhållanden. Lättförståelig information runt begreppet efterlyses. Det är också viktigt med tydlig kommunikation mellan boende och DV när missförhållande misstänks eller upptäcks.

Storkonferensen: Pia informerar om den årliga konferensen med och av personer med intellektuell funktionsnedsättning den 29 oktober kl. 16–17 i Missionskyrkan. Politiker är inbjudna, och Pia välkomnar intresserade politiker att delta. Temat för konferensen är: "*Varför ska vi rösta på er?*"

Liselotte informerar om att arbete pågår för att alla avvikelser inom verksamheterna ska dokumenteras. Hon nämnde även *Delaktighetsdagen* som hålls nästa vecka, där brukarna själva – tillsammans med *Ge makten vidare* – har utformat innehållet. Fokus ligger på vad trygghet innebär i boende och DV.

Michael lyfter att vissa kommuner, exempelvis Falkenberg, har tagit fram interna riktlinjer och arbetar aktivt med LSS-handboken. De motiverar sina beslut och hänvisar till lagstiftningen. Han betonar vikten av att tydliggöra skillnaderna mellan LSS och SoL, och att filosofin bakom LSS är att det är en individanpassad lagstiftning. Beslut ska utgå från individens unika behov och möjligheter – inte styras av standardiserad rättspraxis. Michael föreslår att man tittar närmare på Falkenbergs arbete, se bilaga 4.

Michael gör även ett medskick: att begränsande riktlinjer bör slopas.

28 Paragraf 28 På gång i förvaltningen

Liselotte Engqvist

En yrkesutbildningssatsning planeras för att utbilda samtliga medarbetare inom verksamheten. Under hösten fokuseras insatserna på personal inom boendesidan. Under våren riktas utbildningen mot daglig verksamhet (DV), där utbildning i kunskapsstöd redan pågår.

Efter en återkommande inspektion har behovet av förbättrad brandsäkerhet lyfts. Det är nödvändigt att säkerställa att alla lägenheter har fungerande brandlarm och sprinklers. Kommunen ska kontakta samtliga fastighetsägare för att undersöka möjligheten att installera sprinklers. Målet är att undvika att personer behöver flytta på grund av bristande brandskydd.

Michael påpekar att inte alla boende vill ha sprinklers installerade, och att lösningen bör vara individanpassad.

Magnus L berättar att tio personer blev färdiga med utbildningen till stödpedagog förra året. Liselotte berättar att arbetet fortsätter under hösten, med fokus på att rätt personer får möjlighet att utbildas. Ett forum skapas för stödpedagogerna, med syfte att ge stöd och kontinuitet i deras arbete. Tobias betonar att detta är en viktig insats för att höja kunskapsnivån inom verksamheten.

29 Paragraf 29 Övriga frågor

Nästa sammanträde är flyttat till 28 nov kl 13-16.

Infoteket firar 20-årsjubileum den 19 november som alla, tack vare flytten, nu bereds möjlighet att delta i.

Peter Engström och Frigg Mignell slutar i rådet, två nya ledamöter för personkrets 3 kommer att väljas.

30 Paragraf 30 Sammanträdet avslutas

Sammanträdet avslutas.

Bilagor

- Bilaga 1, Säkerställa kvalitet, händelser vård- och omsorgsförvaltningen
Magdalena Nyman, Liselotte Engqvist
- Bilaga 2, Bostad med särskild service och kontaktperson, Personer som är berättigade enl. LSS men som fått SoL-beslut i stället Lena Thalén
- Bilaga 3, Funktionsrätt Michael Jestin
- Bilaga 4, Exemplet Jönköping – Funktionsrätt, Michael Jestin

Bilaga 5, LSS-handbok Falkenberg

Elektroniska underskrifter

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av en eller flera personer

Detta dokument med sina elektroniska underskrifter gäller som självständig handling och uppfyller krav på avancerade elektroniska underskrifter enligt eIDAS-förordningen. Varje underskrift kan valideras med en PDF-läsare med stöd för signaturvalidering eller via valideringstjänsten på sign.uppsala.se. Där återfinns även information om hur du installerar det utfärdarcertifikat som krävs för att PDF-läsaren ska kunna validera alla delar av underskriften.

Om dokumentet skrivs ut på papper, eller om dokumentet 'skrivs ut' till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet går att validera.